

Colecția Viața în Hristos

Pagini de Filocalie

13

Sfântul Grigorie Palama

OMILII

III

Traducere din limba greacă veche de
Pr. Roger Coresciuc

Ediție îngrijită de Pr. Dragoș Bahrim

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului

Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

CUPRINS

Listă de abrevieri 9

Omilia a XLV-a

La Evanghelia celei de-a doua duminici a lui Luca,
care zice: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și
voi asemenea...”; întru care și cuvânt împotriva cămătarilor ... 11

Omilia a XLVI-a

La Evanghelia celei de-a treia duminici a lui Luca,
având ca subiect pe fiul văduvei cel înviat de Domnul;
întru care și despre faptul de a fi iertători și
împreună-pătimitori unii față de alții 19

Omilia a XLVII-a

La Evanghelia celei de-a patra duminici, a lui Luca,
care zice: „Ieșit-a Semănătorul să semene sămânța Lui”.
Întru care și despre lucrarea cea bună pe care trebuie
să o împlinim înainte de această însămânțare 29

Omilia a XLVIII-a

La Evanghelia celei de-a cincea duminici, a lui Luca,
care zice: „Era un om bogat, care se îmbrăca în porfiră”.
Întru care și despre bogați și săraci și cine se mântuiește 41

Omilia a XLIX-a

La cel între sfinți Mare Mucenic, făcător de minuni
și Izvorător de Mir, Dimitrie 53

Omilia a L-a

La evanghelia celei de-a șasea duminici, care zice:
„Ieșind Iisus pe uscat, L-a întâmpinat un bărbat din cetate
care avea demon de multă vreme” 67

Omilia a LI-a

Anume că chemarea cea neîncetată a lui Dumnezeu prin
rugăciune și psalmodie este temeiul și tăria a tot binele,
și întoarcerea și izbăvirea de toată răutatea și scârba 75

Omilia a LII-a

Rostită la Intrarea în Sfânta Sfințelor a Întru-tot-Preacuratei
Stăpânei noastre, Născătoarea de Dumnezeu 85

Omilia a LIII-a

La intrarea în Sfânta Sfințelor și [despre] viața deiformă
de acolo a Întru tot Preacuratei Stăpânei noastre de
Dumnezeu Născătoarea și pururea Fecioara Maria 95

Omilia a LIV-a

Că după venirea Domnului mai mare este răsplata
celor ce bine-împinesc [virtutea] și mai multă pedeapsa
celor neascultători. Și despre diferite patimi și virtuți.
Rostită în a zecea duminică a lui Luca, care este înainte
de cea a protopărinților 137

Omilia a LV-a

Rostită în duminica protopărinților. Întru care
și despre cei care se lenevesc spre ascultarea
învățăturii din pricina dificultății timpului [de față]
și a lipsei lucrurilor trupești 149

Omilia a LVI-a

Despre Sfintele și înfricoșătoarele lui Hristos Taine.
Rostită mai înainte cu patru zile de Nașterea Domnului 157

Omilia a LVII-a

Rostită la Duminica Părinților, despre genealogia după trup
a Domnului nostru Iisus Hristos și a Pururea Fecioarei și de
Dumnezeu Născătoare, care L-a născut întru feciorie 169

Omilia a LVIII-a

La Mântuitoarea Naștere cu trupul a Domnului
și Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos 181

Omilia a LIX-a

Despre cele săvârșite la dumnezeiescul Botez,
despre pocăință și despre cele spuse despre ea de
Botezătorul Ioan. Rostită în ajunul [sărbătorii] Luminilor 193

Omilia a LX-a

Rostită la sfânta prăznuire a Luminilor; întru care se face și
arătare pe cât e cu puțință a tainei botezului lui Hristos 205

Omilia a LXI-a

La cea de-a douăsprezecea duminică a lui Luca, având ca
subiect vindecarea minunată a celor zece leproși. Întru care
și despre pacea cu Dumnezeu, cu noi înșine și unii cu alții ... 219

Omilia a LXII-a

La a cincisprezecea duminică a lui Luca, având ca subiect
îndreptarea și mântuirea lui Zaheu, mai marele vameșilor;
întru care și despre iubirea de argint 229

Omilia a LXIII-a

Către cei care găsesc greu de purtat tot felul de greutăți
care ni se întâmplă din toate părțile 239

Bibliografie 251

Indici 259

Omilia a XLV-a

La Evanghelia celei de-a doua duminici a lui Luca¹, care zice: „Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți-le și voi asemenea...”; întru care și cuvânt împotriva cămătarilor

1. *Cel care a plăsmuit una câte una inimile noastre și Cel care pătrunde toate faptele noastre², descoperindu-Se nouă prin trup și binevoind să Se facă Învățătorul nostru, caută acum de la noi acelea pe care la început, plăsmuind, le-a pus în sufletele noastre, ca să le plăsmuiască din nou după ce s-au stricat. Căci la început a plăsmuit în chip potrivit cu învățătura care avea să vină, iar mai apoi a dat învățătura potrivită cu plăsmuirea cea de la început, nimic altceva făcând decât să curețe desăvârșit frumusețea plăsmuirii cea înnegrită de adăugirea păcatului. Și acestea le arată mai mult decât toate glasul evangheliei citit astăzi și pus înainte de către noi spre lămurire. Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea³. Profetul Isaia bine a grăit de mai 'nainte că *cuvânt scurt va da Domnul pe pământ*⁴. Căci în acest singur și scurt cuvânt s-a cuprins toată virtutea, toată porunca, toată bunătatea și, pe scurt, [toată] fapta și cugetarea. De aceea și evanghelistul Matei, după*

¹ Lc. 6, 31-36.

² Ps. 32, 15.

³ Lc. 6, 31; Mt. 7, 12.

⁴ Is. 10, 23 [LXX].

ce a spus aceasta, a adăugat: *Căci aceasta este legea și profeții*⁵. În altă parte, rezumând, a spus că toată legea și profeții atârnă de două porunci: iubirea față de Dumnezeu și iubirea față de aproapele⁶. Acum însă, a reunit totul într-una și a cuprins nu numai dreptatea cea din lege și profeți, ci simplu toată fapta bună de la toți oamenii, pentru că acum legiuiește nu numai pentru un singur neam, ci pentru întreaga lume, sau mai degrabă pentru cei din fiecare neam din cele ce sunt sub cer care se apropie de El prin credință.

2. Dar nu doar a cuprins, ci a și arătat că fiecare din poruncile pe care ni le-a dat se află sădită în noi. Și aceasta este ceea ce și Iacov, fratele Domnului, ne vestește, zicând: *Lepădând toată spurcăciunea și prisosința răutății, primiți cu blândețe cuvântul sădit [în voi], care poate să mântuiască sufletele voastre*⁷. Aceasta a vestit-o Dumnezeu de mai înainte prin profetul Ieremia: *Voi da lor legământ nou, punând legile Mele în cugetul lor*⁸. Căci a voi gnostic [bazat pe judecată] este propriu cugetării. Iar acum, Domnul, după ce a arătat că în aceasta [judecată-voință gnostică] sunt înscrise toate preceptele evanghelice, poruncește și legiuiește și felul petrecerii potrivit acestora. Căci, ca un iubitor de bine și ca un iubitor de oameni, a pus în firea noastră cunoștința a ceea ce trebuie făcut.

3. Prin acest îndemn rezumativ, Domnul, zicând: *Precum voiți să vă faceți vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea*⁹, a arătat nu doar că toată porunca evanghelică este sădită în noi, ci și că e dreaptă, ușoară și pe măsura [noastră], ușor de înțeles și cu puțință de a fi cunoscută de la sine însăși. Ce dar? Nu știi că a te mânia și a ocări pe fratele tău, și încă fără pricină, este rău? [Sau nu vezi] cum tu însuți nu voiești să suferi din partea aceluia mânia și ocară, și că la o astfel de părere ajungi nu după

⁵ Mt. 7, 12.

⁶ Cf. Mt. 22, 40.

⁷ Iac. 1, 21.

⁸ Cf. Ier. 38, 31-33.

⁹ Lc. 6, 31; Mt. 7, 12.

un oarecare raționament, ci pe dată te superi pentru mânia și ocară care se pornește împotriva ta, și în tot chipul fugi de ea, neprimind-o ca fiind ceva cu totul rău, împotriva legii și nepotrivită? La fel se întâmplă și în cazul unei priviri iscoditoare și pătimășe a altcuiva asupra soției tale! La fel e și în cazul minciunii, nu doar al celei spuse împotriva ta, ci și al celei spuse ție despre oricine altcineva. Și, pe scurt, astfel este dispoziția noastră față de toate cele oprite de porunca evanghelică. Ce trebuie să spunem despre săvârșirile păcatelor cele mai înainte oprite de legea veche: uciderea, adulterul, jurământul strâmb, nedreptatea și cele asemenea¹⁰? Sau de virtuțile cele contrare acestora și de faptul că ne plac cei care le folosesc [în avantajul] nostru? Vezi că de la tine însuși cunoști fiecare dintre porunci și judeci că e dreaptă și potrivită? Și nu numai aceasta, ci și că e ușoară? Căci nu ai considera vrednic de mult reproș pe cel care se mânie împotriva ta, sau minte, sau în alt fel unelțește împotriva ta, dacă ai ști că este dificil sau imposibil să se abțină de la fiecare din aceste [răutăți].

4. Să nu se întâmple dar ca, atunci când pătimești rău de la altcineva, fiind insultat, înșelat sau păgubit, să judeci bine, în vreme ce atunci când tu însuși îl insultă sau îl nedreptățești, sau încerci să îl înșeli pe aproapele, să nu judeci cu aceeași măsură pentru aceleași fapte! Ci, fiind judecător care nu greșește, acelea pe care nu vrei să le pătimești de la altul, pentru că sunt fără îndoială rele, nici tu să nu le faci altuia, iar cele bune, pe care dorești să ți le facă altul, să se întâmple din partea ta față de acela! Se întâmplă să ceri ceva de la cineva: un ajutor sau altceva de care ai nevoie, și vrei numaidecât să primești [lucrul respectiv], socotind că este ceva bun? Cum să nu? Așadar, atunci când altul cere de la tine, străduiește-te să te arăți de același cuget, să socotești bun și să pui în faptă ca și acela să primească de la tine. Dar dacă acela cere de la tine ceva mai mult decât ai? Arată-i dintre cele pe care le ai, și că, dacă ai avea mai

¹⁰ Cf. Ieș. 20, 13.

mult, i-ai oferi. Căci, zice Pavel, *dacă este voință, bineprimit este [darul] din cele pe care le are, nu din cele pe care nu le are*¹¹. Voiești să fii iubit de toți și să fii învrednicit de iertare și socotești un lucru greu și de nepurtat să fii judecat, mai ales dacă ai greșit cu puțin? Atunci iubește și tu pe toți, fii iertător, stai departe de judecată, văzând în fiecare om ca pe tine însuși, astfel dând verdict, astfel avându-ți dispoziția și astfel făcând. *Căci aceasta este voia lui Dumnezeu, zice Petru, corifeul apostolilor, ca făcând cele bune să închideți gura necunoștinței oamenilor fără de minte*¹², adică a acelor dintre noi care [ne] vrăjmașesc în zadar și care nu voiesc să dea altora cele pe care ei înșiși doresc să le primească de la alții.

5. Căci cum nu este fără de minte acela care, în hotarele aceleiași firi, nu voiește același [lucru], nici nu dă aceeași judecată [conformă firii], mai ales că judecata aceasta și voia există în noi în chip natural? Pentru că spre a voi să fim iubiți și să ni se facă bine de către toți, precum și de către noi înșine, toți suntem mișcați în chip natural. Așadar și a voi să facem bine și să avem o dispoziție bună față de toți, precum și față de noi înșine, este sădit în noi: fiindcă toți am fost făcuți după chipul Celui Bun. Dar când a intrat păcatul și s-a înmulțit, dragostea fiecăruia dintre noi pentru sine nu s-a stins – pentru că nu era cu nimic contrară acestuia [păcatului] –, în vreme ce dragostea unora față de alții, ca una ce este capul virtuților, s-a răcit, s-a schimbat și s-a făcut nefolositoare. De aceea, cel care înnoiește firea noastră și o cheamă la harul propriului chip, dând legile Lui în inimile noastre – după cuvântul profetic¹³ –, zice: *precum voiți să vă facă vouă oamenii, faceți și voi lor asemenea*¹⁴, și: *dacă iubiți pe cei ce vă iubesc, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii fac aceasta. Și dacă dați împrumut celor de la care*

¹¹ II Cor. 8, 12.

¹² I Pt. 2, 15.

¹³ Cf. Ier. 38, 33.

¹⁴ Lc. 6, 31; Mt. 7, 12.

*nădărduiți să luați înapoi, ce mulțumire aveți? Că și păcătoșii împrumută celor păcătoși, ca să ia înapoi întocmai*¹⁵.

6. Îi numește aici păcătoși [și] pe cei care nu poartă numele Lui, și pe cei care nu viețuiesc potrivit Evangheliei Lui, cuprinzându-i pe aceștia într-o singură numire și arătând prin aceasta că nu ne e de niciun folos să fim numiți creștini, dacă nu ne deosebim cu faptele de neamuri. Căci după cum marele Pavel a zis către iudei că *tăierea împrejur folosește, dacă păzești legea; dacă însă ești călcător de lege, tăierea ta împrejur s-a făcut netăiere împrejur*¹⁶, la fel, acum, și Hristos ne spune prin Evanghelie că *voi, cei ai Mei, veți avea mulțumire din partea Mea, dacă păziți poruncile Mele. Dacă însă faceți faptele păcătoșilor, și nimic mai mult, iubind pe cei ce [vă] iubesc și făcând bine celor ce [vă] fac bine, nicio îndrăznire nu veți avea înaintea Mea pentru aceasta*¹⁷. Nu zice unele ca acestea ca să oprească a iubi pe cei ce iubesc, a face bine celor ce fac bine și a împrumuta celor de la care primim înapoi, ci arată că fiecare dintre acestea este fără de plată, pentru că are aici răsplata și nu aduce nicio mulțumită sufletului, nici nu îl curățește de mândria înrădăcinată a păcatului. Așadar, când acestea sunt prezente, nu aduc niciun câștig și nicio mulțumită sufletului spre răsplată veșnică, în vreme ce, dacă nu sunt prezente, cauzează mult reproș și pierdere. Căci cei care nu iubesc în schimb pe cei care îi iubesc și se îngrijesc de ei sunt mai răi decât vameșii și păcătoșii! Dar cu cât mai mult sunt cei care răspund cu cele potrivnice, prin vorbe sau fapte? Astfel sunt, cu siguranță, cei care se ridică împotriva dregătorilor cetății, în ciuda faptului că aceștia în fiecare zi își iau pe umeri grija nu neînsemnată față de ei, [astfel sunt] cei care nu dau în schimb bunăvoința potrivită celor care de la Dumnezeu împărățesc¹⁸, [astfel sunt] cei care nu se smeresc

¹⁵ Lc. 6, 32-34.

¹⁶ Rom. 2, 25.

¹⁷ Cf. Lc. 6, 31-38.

¹⁸ Cf. Rom. 13, 1-2.

sub mâna stăpânitoare a lui Dumnezeu¹⁹, ci sunt neascultători față de Biserica lui Hristos, mâniindu-se în zadar împotriva întâistătorilor Bisericii, deși aceștia se străduiesc pentru ei, voind, rugându-se și făcându-le, pe cât e posibil, tot binele și tot ceea ce le este de folos.

7. Dar și cei care nu vor să împrumute celor care făgăduiesc să le dea înapoi întocmai și la timp, ci cer camătă, și camătă grea, fără de care nici nu se învoiesc să scoată la iveală dajdia și argintul, se comportă la fel ca cei fără de lege și sunt mai răi decât păcătoșii, ca unii care nu ascultă nici de Legea Veche și nici de Legământul cel Nou. Dintre acestea, cel Nou îndeamnă să dăm cu împrumut și aceluia de la care nu avem nădejde să primim înapoi împrumutul²⁰, iar Legea cea Veche spune *să nu ceri camătă pentru argintul tău*²¹, îl laudă pe *cel care nu a dat argintul cu camătă*²² și socotește că trebuie fugit din cetatea în ale cărei piețe – adică pe față – se lucrează camăta și vicleșugul²³. Vedeti cum cămătarul nu doar sufletul său [și-l primejduiește], ci răpește și bunul nume al comunității, aducând asupra ei acuzația neomeniei, dar și comițând o nedreptate nu mică față de întreaga [cetate] în general? Căci fiind cetățean al ei, și dobândind de la ea cele pe care le are, nu se folosește de acestea în favoarea ei: fiindcă nu vrea să împrumute celor care nu au, iar celor care au, dar au puține, le dă cu camătă, pentru ca, cu meșteșug, să le ia și acea puțină avere pe care o au. De aceea, probabil, și leagă profetul vicleșugul de camătă atunci când zice: *Fugind, m-am îndepărtat și m-am sălășluit în pustie, că am văzut fărădelege și dezbinare în cetate, și nu au lipsit din piețele ei camătă și vicleșug*²⁴.

¹⁹ Cf. I Pt. 5, 6.

²⁰ Cf. Lc. 6, 34.

²¹ Cf. Lev. 25, 37; Deut. 23, 20-21.

²² Ps. 14, 5.

²³ Cf. Ps. 54, 11-12.

²⁴ Ps. 54, 8, 10, 12.

8. Se străduie, așadar, cămătarul să se îmbogățească nu atât în bani, cât în păcate, distrugând atât viața debitorului, cât și propriul său suflet. Căci [profiturile] din camătă sunt ca puii de vipere²⁵ care se ascund în sânurile iubitorilor de argint și care arată de mai înainte că [unii ca aceștia] nu vor scăpa în veacul ce va să vie de viermii aceia neadormiți cu care sunt amenințați²⁶. Iar dacă unul dintre ei ar zice: *Dacă nu îmi îngădui să iau camătă, voi păstra pentru mine argintul în surplus și nu voi da celor care au trebuință să fie împrumutați, să știe că păstrează în sân pe maicile viperelor, care vor fi pentru el și maici ale acestor viermi neadormiți.*

9. De aceea, așadar, Domnul, ca să ne țină din plin departe de astfel de rele, ne poruncește să iubim și să facem bine și vrăjmașilor și să împrumutăm și celor care nu au să dea înapoi, întru nimic deznădăjduind: *căci multă va fi plata voastră, și veți fi fii ai Celui Preaînalt, că Acesta este bun cu cei nemulțumitori și cu cei răi²⁷. Nu socoti, zice, că dacă faci bine celor care fac rău și dacă dai celor care nu dau înapoi, se pierd cele ale tale! Căci acum este vremea pentru semănatul facerii de bine, iar vremea secerișului care-i corespunde este veacul ce va să vie. Nu deznădăjdui, dar, din pricina intervalului dintre semănat și seceriș, ci cunoaște că vei primi cele bune ale tale în chip înmulțit, după cum și cei care fac cele rele aici [își vor primi] cele rele ale lor. Căci cele pe care le seamănă cineva aici, pe unele ca acestea le va secera acolo, dar cu mare adaos.*

10. Așadar, dacă aici, prin fapte te vei asemena cu Fiul lui Dumnezeu și te vei arăta bun tuturor, după cum și Acela este Bun tuturor, acolo vei lua cu adaos asemănarea cu El, strălucit fiind de lumina slavei Celui Preaînalt și împreună înveșnicindu-te cu aceia cu care va fi Hristos – Dumnezeul cel în mijlocul dumnezeilor²⁸ –, împărțind vredniciile fericirii celei

²⁵ Cf. Mt. 3, 7; 12, 34; 23, 33; Lc. 3, 7-9.

²⁶ Cf. Mc. 9, 48.

²⁷ Lc. 6, 35.

²⁸ Cf. Ps. 81, 1.

veșnice. Căci a arătat deslușit aceasta adăugând: *Și veți fi fii ai Celui Preaînalt, că Acesta este bun cu cei nemulțumitori și răi*²⁹. De aceea a și venit pe pământ Fiul lui Dumnezeu, aplecând cerurile, și Fiu al omului S-a făcut, și ne-a spus și a făcut unele ca acestea, iar la sfârșit, pătimind, a murit pentru noi, a înviat și iarăși S-a întors în ceruri, ca să ne facă și pe noi cerești, nemuritori și fii ai lui Dumnezeu. Încât cele pe care le cere acum de la noi – a iubi pe vrăjmași, a face bine, a împrumuta celor care nu au să dea înapoi – nu numai că sunt potrivite pentru noi și de folos, cum am arătat mai înainte, ci sunt și mici în comparație cu cele dăruite nouă de El. Căci El Însuși S-a dat pe Sine pentru noi, care nu numai că nu aveam nimic de dat înapoi, ci ne și arătaserăm mai înainte, prin multe, nerecunoscători și răi. Pe noi însă ne îndeamnă să împrumutăm din cele care ne prisosesc și să facem bine din cele pe care le avem. Care și câte [putem noi avea în comparație cu El]? Și pentru acestea mici ne dă în schimb asemănarea cu Sine și înfierea cea preaînaltă și răsplățile cerești, zicând: *Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri milostiv este*³⁰.

11. Împreună cu Care I se cuvine slavă, dimpreună cu Sfântul Duh, în vecii vecilor. Amin!

²⁹ Lc. 6, 35.

³⁰ Lc. 6, 36; Mt. 5, 48.

Omilia a XLVI-a

La Evanghelia celei de-a treia duminici a lui Luca¹, având ca subiect pe fiul văduvei cel înviat de Domnul; întru care și despre faptul de a fi iertători și împreună- pătimitori unii față de alții

1. Marele Pavel, arătând dumnezeiescul [fel al] credinței și folosul ei de obște și vestind lucrările, răsplătirile, roadele și puterea ei, începe de la înseși veacurile decât care nimic nu este mai vechi, zicând: *Prin credință înțelegem că s-au întemeiat veacurile printr-un cuvânt al lui Dumnezeu, [astfel încât] cele văzute nu au venit la existență din [cele deja] arătate², și termină cu învierea cea generală care va fi, și cu desăvârșirea sfinților legată de aceasta, decât care nimic nu este mai desăvârșit. Între acestea, făcând lista celor cărora li s-au făcut minuni prin credință și a celor care împreună dau mărturie prin ei înșiși despre ea, zice și aceasta, că prin credință unele femei au luat pe morții lor prin înviere³. Iar acestea sunt cea din Sarepta și Sunamiteanca. Dintre acestea, una și-a luat înapoi iarăși viu de la profetul*

¹ Lc. 7, 11-16.

² Evr. 11, 3.

³ Evr. 11, 35.

Ilie pe fiul său cel mort⁴, iar Sunaminteanca și l-a luat pe al ei de la Elisei⁵.

2. Fiecare din acestea a arătat prin fapte mare credință. Cea din Sarepta, a ajuns potrivit credinței la sporirea hranei, făgăduită de profet, [după ce] l-a hrănit pe acesta înaintea copiilor dintr-o măsură de făină și din puțin ulei, singurele pe care le avea pentru mâncare, după care [se gândea] că avea să moară împreună cu copiii săi. Dar și când, după venirea lui Ilie, fiul său s-a îmbolnăvit și a murit – *căci era, zice, boala lui foarte grea, încât nu mai rămăsese în el duh de viață*⁶ –, aceasta nu l-a izgonit pe profet, nu i-a reproșat [nimic] și nu s-a întors de la dreapta credință cea învățată de la el. Ci s-a acuzat pe sine și a socotit că păcatele sale sunt pricinile pătimirii, și în însăși nenorocirea ei îl numește pe Ilie om al lui Dumnezeu, în vreme ce pe ea mai vârtos se acuză și zice către el în chip îndemnător mai degrabă decât în chip ironic: *Ce e [între] tine și mine, omule al lui Dumnezeu? Ai venit la mine ca să-mi amintești păcatele și să-mi omori fiul?*⁷ *Lumină ești tu, zice, prin părtașie, ca slujitor al Luminii dreptății, și când ai venit, arătate mi-ai făcut păcatele mele cele nearătate. Acestea mi-au omorât fiul. Vedeți credința femeii celei de alt neam? Vedeți smerenie? De aceea, pe bună dreptate, a și fost aleasă de Dumnezeu de la început și a fost învrednicită să devină pildă a chemării și a credinței neamurilor, iar mai apoi, a primit și pe fiul ei viu.*

3. Iar Sunamiteanca și-a arătat credința și din cele pe care le-a spus către bărbatul ei despre Elisei, și din cele pe care le-a pregătit pentru primirea profetului și din filosofia pe care a arătat-o când i-a murit copilul. Căci, ascunzându-și cu liniștire pătimirea, a alergat la profet și l-a tras către casa sa, zicându-i: *Viu este Domnul și viu este sufletul meu, dacă te voi*

⁴ Cf. III Rg. 17, 21-24.

⁵ Cf. IV Rg. 4, 30-37.

⁶ III Rg. 17, 17.

⁷ III Rg. 17, 18.

*lăsa*⁸. Și pentru această credință l-a primit pe fiul său înviat de profet, astfel încât această minune extraordinară a acelor profeți nu a fost mai presus decât credința maicilor care și-au luat pe cei înviați, după cum și Pavel a arătat zicând: *prin credință, unele femei au primit pe morții lor, prin înviere*⁹.

4. Dar deși profeții au avut drept ajutor credința mameilor și faptul că erau bineplăcute lui Dumnezeu, Ilie a făcut și celelalte și a și strigat către Dumnezeu cu tânguire: *Vai, Doamne, [sunt] martor al văduvei la care locuiesc: I-ai făcut rău, omorându-i fiul. Și L-a chemat pe Domnul și a zis: Doamne, Dumnezeul meu, să se întoarcă sufletul copilului acesta la el. Și a fost așa*¹⁰. Iar Elisei nu numai că s-a culcat peste copil, umblând înapoi și încolo și iarăși întorcându-se până la șapte ori, ci s-a și rugat Domnului – după cum este scris –, și astfel l-a adus la viață pe fiul Sunamitencei¹¹.

5. Dar Domnul nostru Iisus Hristos, potrivit glasului evangheliei citite astăzi¹², milostivindu-se de văduva al cărui fiu mort era scos spre îngropare, nimic întârziind, nici ostenindu-se cu ceva și nici rugându-se, ci doar cu porunca dându-i mamei celei ce se tânguia pe cel unul născut [al ei], viu, din mort [ce era], a arătat că El este singurul Domn al vieții și al morții. Căci zice evanghelistul: *Și a fost după aceea că S-a dus Iisus într-o cetate numită Nain*¹³. Domnul merge de la Sine către această mare minune a învierii, ca să arate că are nu numai puterea de viață-făcătoare, ci și bunătatea și milostivirea cea fără de asemănare. Căci cea din Sarepta, [vorbindu-i] lui Ilie ca și cum ar fi fost ironică, l-a mișcat către aducerea la viață a copilului, iar Sunamiteanca, după ce l-a încunoștiințat de mai înainte pe Elisei, el neștiind despre pătimirea [ei], l-a silit apoi zicând: *Viu este*

⁸ IV Rg. 4, 30.

⁹ Evr. 11, 35.

¹⁰ III Rg. 17, 20-22 [LXX].

¹¹ Cf. IV Rg. 4, 33-37.

¹² Cf. Lc. 7, 11-16.

¹³ Lc. 7, 11.

Domnul și viu este sufletul meu, dacă te voi lăsa¹⁴. Domnul însă cunoaște de mai înainte, de la Sine, și nefiind chemat de cineva, purcede spre cetatea din care era scos copilul mort spre îngropare.

6. După aceea, zice, s-a dus¹⁵. Și aceasta a însemnat-o evanghelistul în chip atotînțelept. Căci învierea copilului văduvei însemnează înnoirea minții noastre. Pentru că văduv era și sufletul nostru din pricina păcatului, fiind lipsit de Mirele cel ceresc, având fiecare ca un fiu unul-născut mintea proprie, care era moartă din pricina boldului păcatului, ca una care pierduse viața cea adevărată. Și aceasta [mintea] era scoasă spre îngropare, ajungând [tot] mai departe de Dumnezeu, fără îndoială din pricina patimilor care o duceau în iad și în adâncul pierzaniei. Dar venind Domnul spre noi și stând [lângă noi] aproape, prin venirea Lui în trup, a și înnoit-o și a deșteptat-o. Dar aceasta nu ni s-a întâmplat de la început, ci mai apoi, la sfârșitul veacurilor. De aceea, nici aceasta nu a lăsat-o deoparte evanghelistul, zicând: Iisus S-a dus după aceea ca să învieze pe copilul cel mort al văduvei și să schimbe jalea ei în bucurie. Îndreptați-vă mintea la cele spuse, fraților, rogu-vă! Căci dacă fiecare dintre voi va simți pe cel mort din sine [mintea], și-și va tângui păcatele, plângând și mâhnindu-se pentru ele în pocăință, va veni și către El Mângâietorul, dăruindu-i viață și mângâiere veșnică. Căci fericiți sunt cei ce plâng, că aceia vor fi mângâiați¹⁶.

7. Dar zice că S-a dus Iisus, și cu El împreună s-au dus destui dintre ucenicii Lui și mulțime multă¹⁷. Ilie a rămas singur când a urmat să-l învieze pe fiul celei din Sarepta, iar Elisei a urcat în [foișorul] de sus, unde zăcea cel mort, și a încuiat ușa pentru ei amândoi¹⁸, după cum zice istorisirea, adică pentru Sunamiteanca

¹⁴ IV Rg. 4, 30.

¹⁵ Lc. 7, 11.

¹⁶ Mt. 5, 4.

¹⁷ Lc. 7, 11.

¹⁸ Cf. III Rg. 17, 19; IV Rg. 4, 33.

și ucenicul său, Ghiezi. Căci, pentru că aveau nevoie de rugăciune foarte stăruitoare către Dumnezeu – iar oamenii, în chip natural, când sunt singuri, își țin ocupată mintea mai desăvârșit și o au întregă ațintită către Dumnezeu –, de aceea s-au separat de cei mai apropiați ai lor. Domnul însă, ca Cel ce are cu adevărat puterea vieții și a morții, neavând nevoie deloc de rugăciune pentru a aduce la viață pe copil, nu numai că a avut cu el pe ucenicii Săi, ci și mulțime multă, [dintre care] o parte a adus-o El, iar altă parte a găsit-o în jurul celui purtat [spre îngropare]. Și toți văzând și ascultând, numai cu porunca Sa L-a adus din nou la viață, făcând aceasta în mod public, din iubire de oameni, ca pe toți să-i tragă către credința cea mântuitoare în El. *Când S-a apropiat de poarta cetății, scoteau un mort*¹⁹. Căci știind de mai înainte și ora însăși a ducerii la îngropare, a ajuns la vreme: *Scoteau un mort, fiul unul născut al maicii sale. Și aceasta era văduvă*²⁰. Acestea i-au sporit multa durere femeii care plângea, dar i-au adus și o dezlegare extraordinară.

8. Căci văzând Domnul o maică, și încă o maică văduvă, zguduită din nădejtile cele de la singurul ei copil și lipsită de el printr-o moarte prematură, venind în urma coșciugului copilului și bătându-și pieptul în chip vrednic de milă, I s-a făcut milă de ea. Și cum nu avea să I se facă milă Lui, Care e Părintele orfanilor și Judecătorul văduvelor²¹? *Și a zis către dânsa, mângâind-o și văzând de mai înainte ceea ce avea să fie: Nu plânge!*²². Acela știa ce urma să se facă, dar femeia nici pe El nu Îl știa, și cu atât mai mult nici ce avea să fie; de aceea nici credință nu avea și nici nu a cerut ceva de la El, și nici El nu a cerut în schimb credință de la ea. Ci, putând toate și neavând nevoie de împreună-lucrarea din partea celor care cred, *apropiindu-se, S-a atins de sicriu*, ca să arate că și trupul Său are putere de viață

¹⁹ Lc. 7, 12.

²⁰ Lc. 7, 13.

²¹ Cf. Ps. 67, 5.

²² Lc. 7, 13.

făcătoare, ca unul care e una cu Dumnezeu²³, și a zis: *Tinere, ție îți zic, Scoală-te! Și s-a ridicat mortul*²⁴. Căci a auzit țărâna cea surdă pe Cel care cheamă pe cele care nu sunt ca și cum ar fi, a auzit pe Cel care poartă toate cu cuvântul puterii Lui, a auzit nu glas al unui om purtător de Dumnezeu, ci al lui Dumnezeu înomenit. Și nu numai *s-a ridicat mortul*, ci a și *început să vorbească*²⁵. Căci și în cazul fiului văduvei din Sarepta, când s-a întors sufletul lui în el, pe dată a strigat tare copilașul, potrivit istorisirii²⁶. Iar aceasta este un exemplu că învierea nu este rodul unei închipuiri.

9. Așadar, Ilie a înviat un mort prin rugăciune, iar Elisei a înviat pe unul pe când era el viu, iar pe altul când era mort²⁷, încredințând și arătând de mai înainte lucrarea dumnezeiescomenească de viață-făcătoare a lui Hristos. Domnul însă trei a ridicat din morți [numai] cu porunca, înainte de Cruce: pe acest copil al văduvei, pe fiica mai-marelui sinagogii²⁸ și pe Lazăr cel [mort] de patru zile²⁹. Iar în timpul Crucii [a înviat] pe mulți, care *s-au și arătat multora*³⁰. Pe lângă aceștia, după moartea Sa prin Cruce pentru noi, S-a înviat pe Sine, sau mai bine [zis] a înviat după trei zile, devenind El singur începător al vieții veșnice. Căci toți ceilalți, chiar dacă au înviat, au avut parte iarăși de această viață a noastră pieritoare. Hristos însă, înviind din morți, *moartea nu a mai avut stăpânire asupra Lui*³¹. De aceea singur Domnul *S-a făcut începătură a celor adormiți*³², adică a celor credincioși și a celor care s-au mutat din cele de aici cu nădejdea învierii și a vieții veșnice. Așadar, *S-a făcut începătură*

²³ A se vedea *Omilia* a XIX-a, 1.

²⁴ Lc. 7, 14-15.

²⁵ Lc. 7, 15.

²⁶ Cf. IV Rg. 4, 35.

²⁷ Cf. IV Rg. 13, 21.

²⁸ Cf. Lc. 8, 54.

²⁹ Cf. In 11, 17.

³⁰ Cf. Mt. 27, 53.

³¹ Rom. 6, 9.

³² I Cor. 15, 20.